

Корюківка:

забута трагедія

Ярмолинецька централізована бібліотечна система
Ярмолинецька центральна районна бібліотека
Методичний відділ

*Серія "На допомогу
бібліотекарю"*

Корюківка: забута трагедія

Бібліодайджест

**(до 70-річчя з часу
Корюківської трагедії)**

Ярмолинці, 2013 р.

Корюківка: забута трагедія: (до 70-річчя з часу Корюківської трагедії) : бібліодайджест / Ярмолинецька ЦРБ.
– Ярмолинці, 2013. – 16 с.: фото – (На допомогу бібліотекарю).

Укладач: Білик І. І.
Відповідальна за випуск: Гриб М. А.

Наслідками звірств нацистів на окупованій території України під час Другої світової війни стало спалення разом із жителями 1377 сіл.

У французькому селищі Орадур (червень, 1944 р.) нацисти замордували 642 жителі, у чеській Лідіце (червень, 1943 р.) - 320, у білоруській Хатині (березень 1943 р.) - 149 (за сучасними німецькими даними - 152). Про це знає Європа, про це відає весь світ.

Трагедія, що сталася 1–2 березня 1943 року в поліському містечку Корюківка, була наймасштабнішою та найкривавішою не лише на теренах Радянського Союзу, а й у всій Європі.

...Рано-вранці каральний загін оточив Корюківку й есесівці почали прочісувати хати. Людей, групами по 50-100 осіб, заганяли у великі приміщення, як-от церква, театр, ресторан, і безжально розстрілювали. Знищивши геть усіх жителів, карателі спалили населений пункт дотла: у вогні згоріло 1390 дворів, бовваніли лише стіни десятка цегляних будинків.

Упродовж двох днів, 1-2 березня 1943 року, безневинно наклали головами понад 7 тисяч корюківців. Як розповідають свідки, 9 березня гітлерівці ще раз поверталися на згарище для остаточної зачистки.

Ось як описує знищення Корюківки доктор історичних наук Дмитро Веденєєв:

"Вранці 1 березня 1943 року за наказом генерала Хойзенберга каральний загін німців та українських шуцманів (допоміжної поліції) оточив село. Під приводом перевірки документів людей зганяли в приміщення ресторану, земвідділу, театру, клубу, поліклініки, дитячої консультації, двох шкіл, на церковне подвір'я.

Партіями по 50—100 осіб жертв розстрілювали, незважаючи на стать і вік. 2 березня забиті трупами будинки

(тільки в ресторані понад 500 тіл) почали підпалювати, але вбивства тривали.

„Моя маленька дочка лежала в мене на грудях, коли в нас почали стріляти в ресторані. Заганяли тут як худобу на бойню... Фашист поціливі мені в око... і я більше нічого не пам'ятаю. Трьох моїх діточок було вбито. Навіть поховати їх не довелося... спалили їх кляті кати“, — згадував Євген Римар.

Карателі прочісували село, хапали людей і живцем кидали в палаючі хати. Віра Сильченко, яка сховалася в копиці сіна, бачила, як нелюди кинули у вогонь її матір, сестру й невістку. Одночасно великі групи людей косили з кулеметів на подвір'ї церкви, на колгоспному дворі, у свинарнику. До кінця дня 2 березня Корюківка майже повністю згоріла.

Вцілілі корюківці сховалися або втекли в ліс; частина з них через кілька днів повернулася, здебільшого люди похилого віку. Але 9 березня карателі знову з'явилися. Старих вигнали з хат, завели в сарай, облили гасом і спалили. Людей заштовхали на заводі в піч для обпалювання цегли й підпалили...»

Як показало розслідування та експертизи обласної комісії з розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників у Корюківці, за два дні окупанти та їхні помічники-поліцаї по-звірячому знищили щонайменше 6700 людей (5612 тіл залишилися невпізнаними).

Судмедексперти встановили, що смерть було заподіяно «шляхом розстрілу з автомата, розстрілу зі станкового кулемета, фізичного насильства тупою зброєю з роздробленням кісток черепа та хребцевого стовпа в шийній ділянці... спалюванням живих людей — чоловіків, жінок і дітей». З 1300 будівель уціліли десять.

Для справедливості зазначимо, що напередодні каральної акції радянські партизани зі з'єднання О.Федорова вночі (проти 27 лютого) напали на окупаційний гарнізон містечка на

прохання одного з командирів. Планувалося визволити з в'язниці заручників, серед котрих була родина командира партизанського взводу, колишнього голови колгоспу Ф.Ступака.

У ході операції Ступак загинув, а обох його синів вдалося врятувати. Згодом їх відправили літаком до Москви. Дружину Ф.Ступака нацисти розстріляли напередодні.

Підрозділи Червоної армії вступили в Корюківку за два тижні, 19 березня, однак зустрічати визволителів із квітами вже було нікому.

Загиблі у березні 1943 року мешканці

Незадовго до розправи в Корюківці, в лютому, нацисти спалили сусідні села Гуту Студенецьку, Тихоновичі, частину Перелюбів. Саме тоді партизанське з'єднання О. Федорова повернулося з Брянщини й розпочало збір продовольства в навколишніх селах, вчинило кілька акцій проти окупантів.

Відповідальність за дії партизанів і підпільників нацисти покладали на цивільне населення, масово знищуючи його. Згідно з висновками Нюрнберзького процесу каральні операції гітлерівців кваліфікуються як військові злочини.

Відповідно до офіційних даних, на початку 1943 року з'єднання першого секретаря Чернігівського обкому КП(б)У, Героя Радянського Союзу О. Федорова налічувало 12 загонів загальною чисельністю 5,5 тисячі бійців; більшість із них базувалася неподалік Корюківки, в сусідніх селах. За розрахунками істориків, кількість гітлерівців, відряджених на "акцію відплати", становила приблизно 300-500 осіб.

Нині про Корюківську трагедію нагадує Парк пам'яті, де встановлено кам'яні знаки з назвами сіл району, стертимися гітлерівцями з лиця землі. Урочисті заходи відбуваються переважно на районному рівні.

За радянського часу місцеві жителі клопотали перед владою про належне вшанування загиблих земляків. У 1980-х роках навіть самі почали збирати кошти на меморіал, проте добру справу завершити не вдалося: завадила Чорнобильська катастрофа.

Нинішній меморіал у Корюківці

Наприкінці 2010 року коштом Чернігівської облдержадміністрації побачила світ збірка документів та спогадів очевидців "Корюківка, 1943: злочин проти людяності", накладом 500 примірників.

За підрахунками істориків, у 1941-1943 роках гітлерівці тільки в Чернігівській області спалили заживо, повісили, розстріляли, закатували близько 127 тисяч мирних жителів (порівняймо: упродовж Другої світової війни Військо Польське втратило 123 тисячі бійців).

Так, у селі Козари загинуло 4,8 тисячі душ, у Ведильцях - близько 800, у Срібному - 682. Інститут історії України НАНУ 2005 року видав книгу "Україна: Хроніка ХХ століття. Роки 1941-1943", де поденно зафіксовано всі злочини нацистів на території колишньої УРСР.

На відміну від Корюківки, Меморіальний архітектурно-скульптурний комплекс у Хатині, збудований 1969 року, займає близько 50 гектарів. Тут розташовано символічне "кладовище сіл". На ньому 185 могил: саме стільки знищених нацистами білоруських сіл не змогли відродитися після війни. 186-те - сама Хатинь. На гілках "дерева життя" за абеткою розміщено назви ще 433 сіл, що постали заново.

Хатинь. Пам'ятник мертвим селам

У незалежній Україні мовчати про Корюківську трагедію — злочин, а меморіал є справою державної ваги, про що свідчить і Указ Президента України від 22 вересня 2011 р. № 925 «Про заходи у зв'язку з 70-ми роковинами Корюківської трагедії».

Масові заходи, які рекомендовано провести
у бібліотечних закладах району

1. Урок історичної правди «Корюківка: забута трагедія. Як нацисти знищили 7-тисячне містечко?»
2. Година скорботи «Українська «Хатинь»»
3. Тематичний діалог «Злодіяння нацистів на території колишньої УРСР»
4. Обговорення книги «Україна: Хроніка XX століття. Роки 1941-1943»
5. Перегляд тематичної виставки «Корюківська трагедія у пам'яті навіки»
6. Вечір патріотизму «Попіл Корюківської трагедії стукає в наші серця»
7. Читацька конференція «Корюківська трагедія: наймасовіше знищення мирного населення у роки II світової війни?»

До 1 березня 2013 р. оформіть тематично-ілюстровану виставку «Корюківка, 1943: злочин проти людяності» або «Корюківська трагедія у пам'яті навіки».

Оформіть нову рубрику в СКС «Корюківська трагедія».

Досвід про проведені заходи висвітлюйте на сторінках місцевої преси.

Література по темі:

1. Советская Украина в годы Великой Отечественной Войны. 1941-1945: документы и материалы в трех томах. Изд. второе, доп. – Т. 2: Украинская ССР в период перелома в ходе Великой Отечественной войны (19 ноября 1942 г. – конец 1943 г.) / Сост.: В. Н. Немятый, К. М. Архипенко, Н. А. Буцко и др. – Киев : Наукова думка, 1985. – С. 301-303.: Акт о зверствах фашистских захватчиков в Корюковке Черниговской области.
2. Українська Радянська енциклопедія / гол. редколегія: О. К. Антонов, Ф. С. Бабичев, Б. М. Бабій та ін.. – Вид. друге. – К.: Гол. редакція УРЕ, 1981. – Т.5: Кантата - Кулики. – С. 430 : Корюківка
3. Украинская Советская Энциклопедия / глав. ред. колл.: О. К. Антонов, Б. М. Бабий, Ф. С. Бабичев и др. – К.: Глав. редакция УСЭ, 1981. - Т.5: Кетокислоты – Лахор. – С. 331 : Корюковка

Інтернет-ресурси:

1. Корюківська трагедія: матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/> - Назва з екрану
2. Поташній Ю. Корюківська трагедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/03/2/28636/>. – Назва з екрану.